

Cala'n Turqueta, una de les platges verges i privades de la costa sud de Menorca. Al centre, Cala Galdana és l'exemple de la sobreexplotació

CIÈNCIA

La Unesco declara l'illa de Menorca 'reserva de la biosfera'

Menorca, la reservada

El Consell Insular de Menorca aconseguirà pròximament que la Unesco declare l'illa més oriental de les Balears "reserva de la biosfera". Una menció que tots els sectors de la vida menorquina volen aprofitar per assolir els seus objectius i superar la greu crisi econòmica que pateixen.

El programa Home i Biosfera de la Unesco (MAB) va nàixer a París l'any 1968, en una conferència on s'havien de discutir les bases científiques de la utilització i conservació dels recursos de la biosfera. També s'hi volien definir l'existència de relacions entre el desenvolupament econòmic i social i l'ús dels béns naturals. En una paraula, es tractava de fer compatibles la conservació i el creixement sostingut. Des d'aquell any, zones com el Montseny, al Principat, i el Parque de Doñana, a Andalusia, han vist com la Unesco hi posava el seu mantell protector.

Segons les previsions de l'informe i els estudis, la reserva integral de la biosfera de Menorca tindrà un nucli central de gestió, que serà la zona humida de S'Albufera des Grau, que a la vegada es convertirà en parc natural. Un segon grup de zones seran les anomenades "matalàs", i estaran integrades per tots els espais naturals pro-

Les illes de'n Colom i de l'Aire, a la costa est de Menorca, són l'hàbitat natural de dues espècies protegides de llangardaixos (foto petita) i santuari d'ocells marins.

PRATS I CAMPS

urbanística. A la dreta, S'Albufera des Grau, zona humida de Maó, es convertirà en parc natural. Al fons, el Toro, única elevació muntanyosa de l'illa.

PRATS I CAMPS

tegits, és a dir el 43% del territori de l'illa. El 57% restant forma part del que s'anomena "espai de desenvolupament propi". En altres paraules, és la zona no protegida, i on s'haurà de verificar l'anomenat "creixement sostingut".

El procés que ha generat aquest projecte ha estat llarg. La pressió ecologista ha forçat d'alguna manera aquest pròxim reconeixement, però va ser el Consell Insular de l'illa qui va aprovar la seua sol·licitud el juliol de l'any passat. No en va Menorca és el territori d'Europa amb

major percentatge de militància verda.

L'Institut Menorquí d'Estudis (IME), segons afirma el seu director, Josep Miquel Vidal, a petició del Consell Insular, ha elaborat els informes i estudis pertinents per a cridar l'atenció dels rectors del programa. El president, Joan Huguet, vol emboïllar l'illa de Menorca amb aquest paper de cel-lofana, i posar-li una etiqueta de qualitat.

De les 12 reserves de la biosfera que hi ha a l'estat espanyol, la majoria són parcs naturals, que estan subjectes a una legisla-

ció o bé tenen unes lleis autonòmiques específiques.

FALTA EL MARC JURÍDIC

Això no és així amb l'illa de Menorca. El fet que siga declarada reserva de la biosfera, no implicarà cap compromís per part de les autoritats, i aquestes no estaran obligades a retre'n comptes a ningú. La Unesco no pot intervenir sobre la legislació, ni pot impedir que es continuen construint camps de golf o ports esportius. En cas que es produïren aberracions, el que faria seria esborrar Menorca de la llista de zones reservades.

Aquest és l'aspecte que més preocupa el Grup Ornitològic Balear, el GOB. El món ecologista veu amb bons ulls la iniciativa del Govern, però no pot amagar una certa desconfiança. Són moltes les destrosses que omplen les carpetes dels seus arxius. Conxa Juanola, la presidenta del grup a Menorca, no oblida que Huguet lidera el Partit Popular, el mateix grup que ha defensat amb unghes i dents la reforma de la llei d'Espais Naturals al Parlament Balear i l'ha feta més permissora. L'home de confiança de Gabriel Cañellas és taxatiu: "Que ningú es cregui que açò es convertirà en una reserva índia. Jo tenc molt clar on s'han de construir camps de golf i ports esportius. Menorca ha de continuar creixent". El president afegeix, però, que el creixement no ha de ser desordenat: "hi ha una aposta que qualsevol actuació que es vulgui fer a l'illa de Menorca, ha de ser tan

Moltes platges verges del sud, com Son Saura (foto), només són accessibles per barca o travessant terrenys privats de difícil accés, si els propietaris hi donen permís.

PRATS I CAMPS

Una illa encantada perduda enmig de la mar

Menorca és l'única illa del món que la Unesco vol declarar reserva de la biosfera. Què hi trobem damunt l'illa si amb la imaginació la retallem i la col·loquem dins una urna?

701,8 km² de roca, que contenen 274 talaïots, 29 navetes, 314 coves naturals, 17 necròpolis romanes i 424 sepultures. La població habitualment 60.000 persones, que a l'estiu són envaïdes per un allau de turistes.

COMENCEM L'EXAMEN

Per intentar aprofitar les tones i tones de pedres que omplen els camps, a Menorca les mitgeres entre possessions i terres de cultiu es fan de paret seca, que delimiten tanques i dibuixen una arquitectura rural única en el seu entorn. D'aquesta manera, els pagesos aconsegueixen arrecerar els seus cultius de la ferotge tramuntana, un altre habitant omnipresent a l'illa.

Però algunes pedres no hi són per casualitat. Un dels tòpics amb què s'il·lustren les guies turístiques diu que Menorca és un museu a l'aire lliure. Així hi trobem monuments megalítics d'origen conegut però d'utilitat encara misteriosa i discutida. Estan repartits pertot l'illa i n'hi ha per tots els gustos. Des de la Naveta des Tudons, prop de Ciutadella, a la Taula Torralba, a Alaior, i del Talaïot de Trepucó, a Maó, fins a la Basílica Paleocristiana de Son Bou.

Damunt aquesta illa hi fan vida els menorquins, uns personatges que han vist com anglesos i francesos es disputaven la roca fa un parell de segles, i estan molt gelosos del que tenen i de la seua manera de viure. Aquestes etapes de dominació han deixat petjades pertot arreu. A banda de llegendes molt atractives, és pràcticament segur que va ser durant l'estada dels francesos que es va inventar la salsa maonesa. I dels anglesos ha quedat el mobiliari de moltes cases, les finestres de guillotina, una via de comunicació com el "camí de'n Kane", el gin, un vocabulari esquitxat d'anglicismes (busqueu moguin, boínder o xoc en l'Alcover-Moll), i els cabells rojos i les pigues d'una part de la població.

I el calendari que passa per damunt aquests 701 quilòmetres quadrats de terra marca uns dies molt especials. Són el 23 i 24 de juny. El sol i Sant Joan fan que canvie la fisonomia, el soroll, i fins l'olor de Menorca, quan Ciutadella celebra les festes. Una tradició ancestral que es conserva

sense papers i que ha contagiats els costums de la resta de l'illa, fins al punt que cada un dels vuit pobles han adaptat a la seua manera de ser la festa primitiva.

Els 701 quilòmetres que mirem amb lupa són pràcticament plans. L'única elevació del terreny digna de considerar és el Toro, que no fa més de 350 metres d'alçada, però que és un mirador privilegiat de la silueta de l'illa.

I en les profunditats del mar, el misteri. Quasi com un caprici, i de manera improvisada, la mar creix i minva en cicles irregulars. Una curiosa conjunció de l'aigua amb la lluna i la pressió atmosfèrica que li provoca unes ganades irrefrenables d'eixir a terra. Són les rissagues que suporta Ciutadella, i que amb diversa intensitat fan que les aigües s'escampen pertot el port, i desapareguen i en deixen veure el fons.

I dins la vitrina hi ha també l'arena blanca de les platges del sud i els paisatges més agrests i pràcticament lunars de la part nord. Hi ha la carretera general que uneix Maó, la capital, amb Es Castell, Sant Climent, Alaior, Es Mercadal, Es Migjorn, Ferreries i Ciutadella.

Però no tot són pedres. També hi ha un grapat d'espècies autòctones i endèmiques, que s'han acomodat i han fet seua l'illa. Aquests elements pinten un quadre d'expressió naturista. Són els llargardaixos de les illes de'n Colom i de l'Aire, l'àguila Peixatera, o plantes com el xipell, el socarrell... Però si alguna cosa fa pròpia també l'orografia menorquina són les siluetes tortes de les alzines esculpides per la tramuntana.

Ara, aquesta roca perduda al Mediterrani, que només medeix 48 quilòmetres de llargada, està a punt de ser declarada reserva de la biosfera per la Unesco. Un esdeveniment que vol ser aprofitat per tota la societat menorquina. Des dels ecologistes, que ho veuen com una eina per a treballar per la conservació del medi ambient, fins els promotors turístics, que ja tenen al cap els pròxims eslògans i rètols per atraure personal.

respectuosa com sigui possible amb l'entorn natural de l'illa, però prohibició no n'hi ha cap". La veda continua oberta.

El grup parlamentari del PSOE, ara a l'oposició al Consell, també tem que l'esperada declaració "sigui només política de façanes i promoció turística, simplement". Són paraules de Joana Barceló, la portaveu del grup, que, en part, coincideix en arguments amb el GOB: "Continuam preocupats perquè la política del PP a Menor-

Dalt, Taula Torralba, a Alaior. Baix, els llocs i els camps són delimitats per parets seques.

ca i a les Balears no va lligada a cap tipus de control legal o planificació dels recursos naturals, i no vol debatre amb cap institució el seu projecte".

SINONIMS PERÒ ANTONIMS

Consell Insular i GOB utilitzen tots dos els termes ecologia i medi ambient, però en els seus diccionaris particulars no són sinònims. Juanola considera que el PP en parla perquè és moda, perquè sap que als ciutadans els interessa, i no volen perdre vots. Joan Huguet és partidari "d'una ecologia racional, contemporània i moderna, que fa compatible l'ús racional dels valors naturals amb el progrés del poble". No obstant això, els ecologistes estan dispo-

J. P.

J. G. Díaz Montañés, president del Foment del Turisme; Conxa Juanola, presidenta del GOB; Joan Huguet, president del Consell Insular de Menorca; i Joana Barceló, portaveu del PSOE al Consell. Tots ells esperen aprofitar la declaració de "reserva de la biosfera", però ningú pel mateix motiu.

PRATS I CAMPS

sats a col·laborar amb el projecte: "sempre que no es traeixi el que pensam que ha de ser la reserva", adverteixen.

Però el president del Consell va més enllà i s'atreveix a definir com ha de ser l'ecologisme militant: "els ecologistes són un bé necessari sempre que no es convertesquin en ecofonamentalistes, que són totalment perniciosos per a qualsevol societat que vulgui progressar".

Com a tercer en discòrdia hi ha el Foment del Turisme de Menorca, l'organisme que reuneix constructors, empresaris i promotors turístics. José Guillermo Díaz Montañés, el president de l'entitat, no fa embuts quan declara que utilitzaran el regal de la Unesco per a promoure l'illa i fer que hi arriben més turistes. Actualment arriben a Menorca uns 750.000 turistes cada any -que multipliquen per 13 el cens habitual de l'illa-. "És una oportunitat perquè la riquesa natural, cultural i històrica de Menorca es regeneri. Ho utilitzarem per crear un turisme segmentat, de qualitat i desestacionalitzat".

Amb aquesta declaració, Díaz Montañés reconeix obertament que les coses fins ara no s'han fet bé, i que no es pot continuar construint sense ordre ni concert: "s'ha d'integrar l'arquitectura amb el medi ambient. Fins ara s'ha construït sense criteris. Son Bou és demencial".

QUE LA DEIXIN COM ESTÀ!

Si Menorca ha arribat fins avui en aquest estat de conservació que encara sembla ideal, si encara té platges verges de difícil accés, amb aigües blaves i arenes blanques..., no és precisament per falta de ganes de construir. Ja ho va dir l'escriptor ciutadellenc Pau Faner i ho ratifica Conxa Juanola: "Menorca està com està gràcies als pagesos i la gent del camp. Però també gràcies als propietaris que no han venut el

terreny per parcel·lar". A Menorca, als amos dels llocs (cases de camp) se'ls anomena "senyors". Tradicionalment han estat les famílies nobles les encarregades de passar de pares a fills les possessions. Quan, per falta de recursos econòmics o per repartiment d'herències, els llocs s'han d'esmitjar, comencen les especulacions.

Però les coses no sempre són així. En constant perill es troba Cala'n Turqueta, una de les platges emblemàtiques del sud de Ciutadella, declarada "àrea natural d'especial interès" pel Parlament de les Illes Balears l'any 89. El seu propietari pretén fer-hi una zona de serveis, amb aparcaments, restaurant i botiga de *souvenirs*.

Cala'n Turqueta ha estat sempre el símbol de la resistència ecologista a Menorca. Moltes vegades amenaçada per l'especulació, sempre s'ha aconseguit frenar les excavadores. Ara, l'Ajuntament de Ciutadella, governat pel PP, ha donat els permisos

necessaris per a fer les instal·lacions i ha alçat les ires del GOB: "que la deixin tal com està. Els turistes que vulguin botigues de *souvenirs* que vagin a Son Bou o a Cala Galdana. Que deixin Cala'n Turqueta per aquells que no volen trobar res d'això a la platja". Joan Huguet, d'altra banda, està convençut que cal fer intervencions en les àrees d'especial interès. "Si aquests espais no tenen un pla especial, estan condemnats a ser abandonats, i inclús el fet de protegir-los pot ser contrari a la seva conservació. És millor fer aparcaments, serveis i dutxes que deixar que la gent aparqui on li dóna la gana".

La polèmica és servida. Tots volen que es materialitzi el nomenament tan prompte com siga possible, però tots amaguen a la màniga una carta que utilitzaran per a promoure els seus interessos. I ningú busca el mateix.

Jesús Prats

Vista aèria d'una casa de llaurança o "lloc", construcció típica de Menorca.

PRATS I CAMPS